

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

VÁCLAV FRANTIŠEK ČERVENÝ (*1819, †1896)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Bc. Věra Študlová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

VÁCLAV FRANTIŠEK ČERVENÝ (*1819, †1896)

Bakalářská diplomová práce

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání – Francouzská filologie

Vedoucí práce: Mgr., Bc. Gabriela Coufalová, Ph.D.

Autor: Bc. Věra Ščudlová

Olomouc 2009

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Václav František Červený (*1819, †1896)“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Děkuji Mgr., Bc. Gabriele Coufalové, Ph.D. za odborné vedení práce, dále pak Mgr. Jiřímu Pavlíkovi, Ph.D. za poskytnuté informace ze Státního okresního archivu v Hradci Králové a především děkuji Panu prof. Tomáši Mervartovi za cenné poznámky a mé mnohaleté hudební vedení.

W. F. Erving

Obsah

Obsah	.....	- 6 -
Úvod	.....	- 8 -
I.	ŽIVOT VÁCLAVA FRANTIŠKA ČERVENÉHO	- 10 -
I.1.	Důležité životní události Václava Františka Červeného	- 10 -
I.2.	Přátelé Václava Františka Červeného	- 12 -
II.	HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	- 14 -
II.1.	„Moderní“ doba	- 14 -
II.2.	Tradice výroby hudebních nástrojů	- 15 -
III.	TOVÁRNA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ	- 16 -
III.1.	Založení.....	- 16 -
III.2.	Rozšiřování	- 17 -
III.3.	V. F. Červený & synové	- 17 -
III.4.	Krize	- 18 -
III.5.	Proniknutí na nové trhy.....	- 18 -
III.6.	Modernizace	- 19 -
III.7.	Návštěva císaře.....	- 19 -
III.7.1.	Prestiž	- 19 -
III.8.	Tržní bariéry	- 20 -
III.9.	Dědictví dalším generacím	- 21 -
IV.	HUDEBNÍK	- 22 -
IV.1.	Teoretik	- 22 -
IV.2.	Skladatel.....	- 26 -
V.	VYNÁLEZY V. F. ČERVENÉHO.....	- 28 -
V.1.	Prestižní výstavy.....	- 34 -
VI.	VEŘEJNÝ SPOLEČENSKÝ ŽIVOT.....	- 39 -
VI.1.	Vlastenectví	- 39 -
VI.1.1.	České řemeslo a průmysl.....	- 39 -
VI.1.2.	Divadla	- 40 -
VI.1.3.	Spolky	- 41 -
VI.1.3.1.	V Hradci Králové	- 41 -
VI.1.3.2.	V Praze	- 41 -
VI.1.4.	Národní časopisy.....	- 41 -

VI.2.	Politická angažovanost	- 42 -
VI.3.	Charitativní činnost.....	- 43 -
VI.4.	Organizační schopnosti	- 43 -
Závěr	.....	- 45 -
Résumé	.....	- 47 -
Seznam obrázků		- 49 -
Seznam pramenů a použité literatury		- 51 -
Přílohy		

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá všestrannou osobností Václava Františka Červeného (*1819, †1896). V devatenáctém století to byl „Pan továrník“ světoznámé firmy V. F. Červený & synové vyrábějící hudební dechové nástroje; dnes je již, bohužel, toto jméno takřka zapomenuto.

Cílem práce je seznámit se s tímto velikánem a znovuoživit jeho jméno.

První zmínku o Václavu Františku Červeném jsem našla ve Slovníku české hudební kultury. Dále se pak už moje kroky ubíraly do města jeho působení; tedy do Hradce Králové. Nejprve jsem zde navštívila Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové a Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Nutno podotknout, že stěžejní podklady jsem zde bohužel nenalezla.

Kýžený materiál se nacházel ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Zde je uložena většina dokumentů, ze kterých jsem vycházela: knihy, rukopisy, účetní spisy, výstřižky z tehdejšího tisku, dále pak obrazy, medaile, fotografie a další. Mezi jeden z výchozích materiálů se rozhodně také řadí knižní titul doktora Pavlíka *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Prostřednictvím těchto dochovaných materiálů a vydaných publikací v této práci prostudujeme život a práci Václava Františka Červeného s ohledem na dobu, ve které žil.

Tato práce se sestává z šesti kapitol. V první kapitole jsou nastíněny nejdůležitější události v životě této osobnosti. Po nepatrném nastolení představy o tehdejší době se přeneseme ke kapitole zaměřené na podnikatelskou aktivitu továrny Václava Františka Červeného a jeho synů. V pořadí čtvrtá kapitola se soustředí na jeho hudební tvorbu. Předposlední kapitola je poté věnována vynalezeným hudebním nástrojům a s tím i spjatá jeho několikanásobná účast na prestižních světových výstavách. Poslední kapitola, pod názvem veřejný a společenský život, uzavírá a demonstruje nesporný vliv a angažovanost Václava Františka Červeného na veřejném a společenském životě. Práce rovněž obsahuje

přílohový aparát, který nám umožňuje nahlédnout a vytvořit si vlastní obrázek o jeho činnostech.

Události, pojmy či fakta, která považuji za důležitá, pro přehlednost zdůrazňuji tučným písmem.

Touto prací bychom zároveň chtěli vzdát poctu Václavu Františku Červenému.

I. ŽIVOT VÁCLAVA FRANTIŠKA ČERVENÉHO

I.1. Důležité životní události Václava Františka Červeného

Václav František Červený se narodil 27. září roku 1819 manželům Janu a Josefě Červeným. Rodiče žili selským životem na usedlosti v Praze v Dubči. Roku 1823 se celá rodina přestěhovala do Břežan, kam malý Václav chodil do školy. Ve zdejší jednotřídce se žákům věnoval podučitel Václav Stehlík, a to ne jen v rámci tehdejších osnov. Jako zdatný hudebník trávil volný čas s dětmi, které projevovaly hudební sklony. Malý Václav u něho začal s hrou na klarinet, hornu a trubku. Vystupoval i na veřejnosti v místní kapele. Už jako školák opravoval různé píšťaly a trouby. Navíc jako druhorozený syn našel budoucí obživu - řemeslo, které by zajistilo obživu a navíc ještě potěšení.

Roku 1832 odešel do Prahy k mistru Bauerovi, aby se vyučil nástrojařině, tenkrát novému řemeslu. Zpočátku Václav mistrovi spíše pomáhal a pozoroval ho, ale postupem času se z něho také stal mistr. Roku 1837 získal u Bauera výuční list.

Jakmile se v Praze vyučil, vydal se na zkušenou, a to nejen po Čechii. Během svých cest poznával práce mistrů nástrojařů (v Brně mistra Halase, v Prešpurku mistra Schelwasta a Stegmanna, ve Vídni mistra Ulmanna a v Pešti mistra Bereghzassima).¹ Dostával mnoho významných nabídek, ale on byl plně rozhodnut otevřít si vlastní dílnu.

Roku 1842 se Václav Fr. Červený usadil v pevnostním městě Hradci Králové a založil dílnu výroby hudebních nástrojů. Tuto dílnu postupem času rozšířil a proslavil po celém světě: v Evropě, Indii, v Americe.

Roku 1843 se oženil s Annou Angelinou, se kterou měl 13 dětí; avšak kvůli vysoké novorozenecké úmrtnosti z nich pouze pět přežilo otcovu smrt. Poznamenaný těmito událostmi se ještě více zahloubil do práce. Ustavičně vynalézal a zdokonaloval své nástroje. A úspěch za léta dřiny a odříkání

---

¹ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 14 - 15.

na sebe nenechal dlouho čekat. Z prestižních světových výstav sklízel jednu medaili za druhou. Jako jednomu z nejvýznamnějších průmyslníků Rakouska-Uherska se mu dostalo nejvyšších poct – ocenění od nejvyšších hodnostářů jsou toho důkazem.

Ani na veřejný společenský život ve své vlasti nikdy nezapomněl. Celý život se věnoval prosazování vlasteneckého probuzení. Dočasné distancování od veřejného života způsobily jediné rodinné strasti a poté až známky stáří. Václav Fr. Červený se poté stáhl ze společenského života a vedením továrny pověřil syny. Počínaje rokem 1893 se jeho zdravotní stav kvůli pokročilému věku horšil, a tak svoji účast na veřejném životě zcela omezil.

Josef Moravec uvádí, že Václav Fr. Červený byl podsadité postavy; obličej kulatý, vlasy blond, oči šedé, nos tupý, ústa velká, zvláštní znamení žádné. Na jeho tváři v prvních letech svého hradeckého pobytu dominoval knír a později, jak to bylo dobovým zvykem, mohutný plnovous.²

Obr. 1. V. F. Červený
okolo r. 1848

Obr. 2. V. F. Červený
okolo r. 1876

Obr. 3. V. F. Červený
okolo r. 1884

Ve 23 letech řekl Bauer Václavu Fr. Červenému toto: „*knír jak německá móda, oholená tvář jak je zvykem Angličanů, rakušácké licousy, zarostlou bradu jak ruský člověk. Ty jsi mi pěkný vlastenec.*“ – „*To tedy jsem!*“ odpověděl mu Červený.

---

² MORAVEC, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel - vynálezce*. Praha. 1996, s. 30 – 31.

Václav Fr. Červený zemřel dne 19. ledna 1896 ve věku 77 let. Jeho tělo bylo uloženo do rodinné hrobky na vojenském hřbitově v městské části Pouchov v Hradci Králové.

I.2. Přátelé Václava Františka Červeného

Dům rodiny Červených v Hradci Králové bylo místo, ve kterém se potkávalo a diskutovalo mnoho významných osobností. – A to nejen z Hradce Králové...

Tento fakt demonstruje Alois Jirásek ve svých pamětech: „*V městě působilo několik pokročilých a uvědomělých mužů, jmenovitě V. F. Červený, továrník, jehož dům byl ohniskem národního ruchu, také ještě za mé paměti. Vidím ho, statného muže, plavé, zaryšavělé brady ... vidím ho v černé čamaře,³ s řádem na prsou.*“⁴

Mezi Červeného přátele se rozhodně řadili: Jan Hostivít **Pospíšil** – knihkupec, tiskař a nakladatel, Josef Libor **Ziegler** – profesor biskupského semináře, Václav Kliment **Klicpera** – profesor hradeckého gymnasia, Kristian **Stefan**⁵ – ředitel měšťanské školy, Cyril **Kampelík** – ekonomický teoretik, Josef **Barák** – spisovatel, František **Oehm** a Hynek **Baroš** – dělníci z jeho továrny, František **Palacký** – politik,⁶ Václav Vladivoj **Tomek** – politik, Antonín **Komárek** – živnostník, Alois Pravoslav **Trojan** – politik, Vincenc **Vávra** – spisovatel, Karel **Sladkovský** – novinář a politik, Václav **Hanka** – národní buditel, Vítězslav **Hájek** – spisovatel, Jan **Neruda** – spisovatel a jiní.⁷

Z Nerudova pera jsou i následující velmi trefné řádky: „*Červený vynalézá pořád něco. On vynalézá už přes třicet let, pokoje si nedá. Je v tom jakás tvrdošijnost, která se ostatně také jeví v tom, že netrpí a nestrpí, aby byl vedle něho někdo lepší. Ve Vídni překonal Vídeň,*

---

³ Čamara byl pánský sváteční černý kabát s límcem a řadou knoflíků zapínaných na šňůrky. Demonstrovalo se jím pro slovanství.

⁴ JIRÁSEK, A. *Z mých pamětí*. Praha. 1932, 347 – 348.

⁵ Právě Stefan byl ten, kdo vymýšlel názvy pro vynalezené nástroje.

⁶ V. F. Červený souhlasil s politikou Fr. Palackého (České země součástí Rakouska-Uherska), ale diskusím s lidmi jiného mínění se rozhodně nevyhýbal.

⁷ Čerpáno z více zdrojů; zejména z: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006.

v Paříži Paříž, kde byla po Evropě nějaká výstava, Červený vyniknul na ní co první. To se rozumí, že za takovou tvrdošijnost musila přijít konečně přec jen zasloužení odplata. A vskutku – podívejte se jen na jeho prsa, uvidíte hned, že má Červený se svými vynálezy notné kříže.“⁸

Obr. 4. Václav František Červený

---

⁸ MORAVEC, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel - vynálezce*. Praha. 1996, s. 26.

II. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

II.1. „Moderní“ doba

V první polovině století páry a elektřiny pronikal do habsburské monarchie z Anglie industrialismus a z Francie volnomyšlenkářství.

Průmyslová revoluce přála všemožným vymoženostem: parní stroj a s ním spojená výstavba železnice, telegraf, telefon, vznik továren, hudebních nástrojů...

Volnomyšlenkářství hledalo podporu v silně katolickém státě velmi těžko. Z pevně zakotveného osvícenství vznikl navíc rozsáhlý byrokratický aparát.

XIX. století s sebou neslo spoustu změn v oblasti sociální, národní a politické. Byl to proces postupného přechodu od feudálního poddanství k liberálnímu občanství. Jenomže občanských svobod se lidu ihned nedostalo. Tuto proměnu brzdil neoabsolutistický režim⁹, zažité kulturní stereotypy (zvláště na vesnicích) a výskyt mnoha národností. Rozkvět občanských práv a svobod vedoucích k rozšíření účasti společenských vrstev v politickém životě nastal až se vznikem Rakouska-Uherska v roce 1867. Liberálně tak vznikaly mnohé spolky, hnutí, politické strany. Do popředí se v první řadě drala informovanost, a to zejména v celkovém přehledu, ale nemalou měrou i zájem o nově vzniklou terminologii z různých oborů. Je třeba však podotknout, že společenská rovnost lidí nemohla zajistit rovnost sociální. Čím dál tím více prohlubujícím se sociálním rozdílním přispělo rovněž i národní cítění, jev patrný po celé Evropě.

---

⁹ Politický systém v letech 1851 - 1859, který potlačoval jakoukoli účast na veřejném životě.

II.2. Tradice výroby hudebních nástrojů

Počátek tradice žesťových hudebních nástrojů v českých zemích můžeme datovat do 17. století. (Zásluhou hraběte Šporcka, který roku 1681 přivezl první horny.)¹⁰

Vlivem průmyslové revoluce došlo ke změně stavbě těchto nástrojů a také i k zvýšení počtu nových dílen. Továrny rostly doslova „jako houby po dešti.“

Hlavní centrum výroby nástrojů byly **Kraslice**.¹¹ (V roce 1860 zde bylo 43 dílen na výrobu hudebních nástrojů.) Dalším střediskem rakouského mocnářství byla **Praha**, kam přišel z Kraslic vyučený mistr Bauer. V roce 1811 založil vlastní nástrojařskou dílnu, do které později zavítal Václav Fr. Červený.¹² Ten se roku 1842 usadil a založil svoji nástrojařskou dílnu v **Hradci Králové**. Hradecká výroba byla oproti kraslické a pražské odlišná. Nemohla se pyšnit kvantitou továren, zato svoji kvalitou je předčila. Příčiněním Václava Fr. Červeného vznikla česko-rakouská škola žesťových dechových nástrojů.

---

¹⁰ MORAVEC, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel - vynálezce*. Praha. 1996, s. 18.

¹¹ Kraslice navazovaly na samotné kořeny výroby plechových dechových nástrojů - v Norimberku. V polovině 18. století přišel do Kraslic z Norimberku mistr J. J. Anger. Později sem přišel J. A. Bauer, který se soustředil na výrobu žesťových nástrojů.

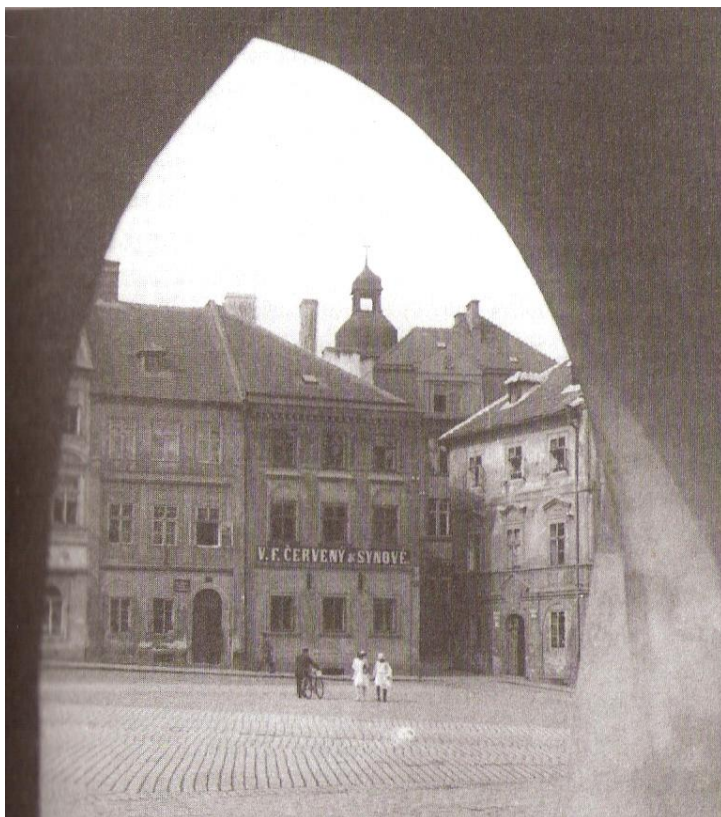
¹² KORBEL, V. *150 let Václav František Červený vynálezce a hudební nástrojař evropského a světového významu*.

III. TOVÁRNA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

Od konce 50. let XIX. století byl Václav Fr. Červený řazen mezi velké české řemeslníky. Zasluhou účastí a úspěchům z výstav, lehkosti a čistotě tónů jeho nástrojů, měl větší a větší odbyt. Nástroje, které opouštěly jeho dílnu, byly vždy propracované do nejmenšího detailu. Václav Fr. Červený osobně každý překontroloval.

III.1. Založení

V roce **1842** založil Václav Fr. Červený v **Hradci Králové** na Velkém náměstí **českou řemeslnickou dílnu hudebních nástrojů**.¹³ Toto pevnostní město si zvolil ze strategických důvodů. Žestové nástroje nacházely odbyt především u armádních kapel, proto stálé působiště vojsk v pevnostním městě mu dávalo jistotou trvalého odbytu. Do dílny na výpomoc zaměstnal čtyři dělníky a jednoho učedníka. Už po roce si mohl dovolit dílnu rozšířit, a tak koupil dům na Kavčím plátku, budoucím sídle továrny **V. F. Červený & synové**. Hned v roce vzniku firmy vyrobil první dechové nástroje, ale hlavní činnost spočívala v opravě hudebních nástrojů, zejména od hudebníků z vojenských kapel. Václav Fr. Červený se držel hesla: „náš zákazník, náš pán“, proto vždy vyšel vstříc zákaznickovým požadavkům.

Obr. 5. Velké náměstí v Hradci Králové

¹³ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 127.

Roku 1848 založil v **New Yorku** filiálku hudebních nástrojů. Vedením pověřil svého bratra, rovněž zdatného výrobce hudebních nástrojů. Odběrateli zde byli čeští a slovenští imigranti.

III.2. Rozšiřování

Potřeba zvětšit dílnu se ukázala už v roce 1845. V této době zaměstnával již sedm dělníků. Hudebníci si nově vynalezené nástroje (kornon – lesní roh – kontrabas) rychle oblíbili, proto Václav Fr. Červený dílnu rozšířil. V roce 1854, po Mnichovské výstavě, už současné dílny na produkci nestačily. Zakoupil tedy dům na Malém náměstí, nedaleko původní dílny. Roku 1856 zaměstnával 11 dělníků, roku 1872 už okolo 50 dělníků. Roku 1874 Václav Fr. Červený přistavil další dílnu. V roce 1889 zaměstnával 56 dělníků.

Počínaje rokem 1847 dodával již nástroje daleko za hranice rakouské monarchie, což článek v Poslu z Prahy jen potvrzuje:

„... a většího tu není, až na dílnu pana Červeného, kteráž jest známá jak v Evropě, tak v Americe. Rozesílá zajisté pan Červený své hudební nástroje na všechny strany a nedávno bylo slyšeti o zásilce do Španěl. – Tak v skutku oslavuje jméno své, českou práci a přičinlivost.“¹⁴

III.3. V. F. Červený & synové

Od roku 1860 Václav Fr. Červený přijal svého syna Jaroslava do své dílny jako pomocníka a budoucího pokračovatele. A počínaje rokem 1866 i svého dalšího syna Stanislava.

Od roku 1876 se synové Václava Fr. Červeného - Jaroslav a Stanislav stali oficiálními společníky továrny. Název továrny na výrobu hudebních nástrojů byl změněn na **V. F. Červený & synové**.

---

¹⁴ Z Králové Hradce, 18. listopadu. In: *Posel z Prahy*, 1847, č. 10, s. 389. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 150.

III.4. Krize

V letech 1866 - 1868 se továrna Václava Fr. Červeného ocitla v krizi.

Roku 1866 se výroba zastavila. Příčinou byl prusko-rakouský konflikt, který způsobil nedodání výrobního materiálu a zároveň výzvu opustit město. Tehdy Václav Fr. Červený dokonce pomýšlel i na přesídlení továrny do Prahy.

A aby toho nebylo málo, po zažehnání vojenského střetnutí propukla v Hradci cholera. Nejenže mu zemřel syn, který měl podnik převzít, ale i pět zaměstnanců z jeho továrny. Po epidemii se výroba znovu obnovila.

III.5. Proniknutí na nové trhy

Václav Fr. Červený si v západní Evropě udržoval trvalý odbyt, ale pro posílení poptávky pronikl i na východ; především do Ruska. Za svoje nástroje získal od německého císaře a pruského krále Viléma I. **rytířský kříž řádu pruské koruny IV. třídy** a od cara Alexandra II. **zlatou medaili řádu svaté Anny II.**, „*za neutuchající činnost ve výrobě hudebních nástrojů, které dovedl k nejvyšší možné dokonalosti.*“¹⁵ Od císaře Františka Josefa získal **rytířský kříž Františka Josefa I.** za skvělou reprezentaci rakousko-uherského řemeslného umu.

Začátkem 70. let Václav Fr. Červený patřil mezi přední výrobce dechových hudebních nástrojů. (Z celkového počtu 520 „hotovitelů smyčcových a foukacích nástrojů“ v Rakousku-Uhersku.)¹⁶ Byl to totiž moderní podnikatel v pravém slova smyslu. Maximálně se přizpůsobil zákazníkům i trhu, nepodcenil reklamu, propagační materiály, psychologický efekt zapůsobení na zákazníka, dodání osvědčení o kvalitě nástrojů a nezapomněl dodat ani slova chvály z výstav, kterých se účastnil...

---

¹⁵ ČERVENÝ, J., *Ehrenkranz für V. F. Červený*, s. 36 -37. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 179.

¹⁶ KRÍŽEK, V., *Statistika císařství Rakouského čili říše Rakousko-uherské*. Praha. 1872, s. 153. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006 s. 169.

III.6. Modernizace

Účast firmy Václava Fr. Červeného na výstavách obstarávala zvýšenou poptávku po nových nástrojích – a to i přesto, že časově spadala do období hospodářské krize. Pro snížení výrobních nákladů se Václav Fr. Červený rozhodl zmodernizovat celou továrnu. Použil přitom „výdobytek moderní doby“ – parní stroj. A samozřejmě že nadále dodržoval postup dělby práce.

Nástroje z dílny V. F. Červený & synové byly vždy kvalitní, ale kvůli stále ještě velkému podílu manuální výroby byla jejich cena o pětinu vyšší než konkurenční. Ne každý hudebník si je mohl dovolit.

III.7. Návštěva císaře

V roce 1879 měl Václav Fr. Červený velmi významnou příležitost pro firmu – osobní slyšení u rakouského mocnáře. Václav Fr. Červený mu daroval některé své hudební nástroje a na oplátku se mu dostalo poděkování za vzornou reprezentaci a šíření slávy rakouského průmyslu ve světě.

Rok 1880 byl pro Václava Fr. Červeného velmi příznivý. Sám Fr. Josef I. navštívil továrnu V. F. Červeného & synů. Prohlédl si jeho závod, postup výroby a při loučení projevil naprostou spokojenost. Po této návštěvě se společenské postavení uznávaného českého podnikatele ještě zvýšilo.¹⁷

III.7.1. Prestiž

Roku 1882 Národní listy při popisu činnosti V. F. Červeného chválou oprávněně nešetřily:

„Jubileum slaviti bude 10. května t. r. slovatný český průmyslník pan Václav Červený, majitel továrny patent. hudebních nástrojů v Hradci Králové a chef na všech světových výstavách vyznamenané firmy V. F. Červený & synové. V ten den slaví padesátileté jubileum své činnosti na poli průmyslu, skvělými výsledky doprovázené, dále 40ti letou památku jakožto reformátor soustavy hudebních nástrojů dechových z kovu zhotovených. Od první světové výstavy londýnské, kdy se dostalo prvním vídeňským firmám pouze

---

¹⁷ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 191.

*pochvalného uznání, pozvedl Červený odvětví průmyslu svého k nejvyšší dokonalosti jen vlastní pílí a neúnavnou vytrvalostí. Vynálezy jeho, jichž čítá 24, jsou zavedeny ve všech vojenských hudbách a zásobuje firma Červený & synové v cizině vojenské sbory ruské, bulharské, holandské, španělské, švédské, švýcarské, portugalské, rumunské a německé hudebními nástroji. Jediné Rusko zakoupilo u Červených v posledním dvouletí pro vojsko své více než 6 000 kusů, nepočítaje v to zakázky ze Sibíře, a Poamuří až k Blagověščensku a z Turkestánu. Čína, jakož i Honolulu na ostrovích sandvišských, Severní Amerika i španělské loďstvo na Kubě a námořnictvo paraguayské v Jižní Americe dobře znají Červeného nástroje... Červený vždy věrně hlásí k národu svému a dosáhl za své zásluhy o zvelebení průmyslu českého trojího vyznamenání rakouského a byl dále též ruským, pruským, portugalským, saským, rumunským a bulharským panovníkem vyznamenán.*¹⁸

Prestiž „Pana továrníka“ se ještě více zvýšila po obdržení titulu *c. a k. dvorní dodavatel*, roku 1884.¹⁹ A zdaleka to nebyl poslední hold jeho práci. Např. téhož roku získal **knížecí bulharskou medaili „za vědu a umění“**, v roce 1888 **královskou rumunskou medaili „Bene merenti“**.

III.8. Tržní bariéry

Od konce 80. let XIX. století celní překážky evropských zemí přitěžovaly vývozu do zahraničí. V důsledku toho založil Otakar Červený

Obr. 6. ukázka prodávaných pianin

pobočku v Kyjevě. Do této filiálky byly posílány jednotlivé díly nástrojů z mateřské hradecké továrny.

Pro uspokojení potřeb zákazníků spolupracoval od roku 1878 i s jinými výrobci hudebních nástrojů. Prodával tak nástroje jiných firem, kterým propůjčil jméno firmy V. F. Červený & synové.

¹⁸ Jubileum. In: *Národní listy*, roč. XXII., 1882, č. 119, 1.5. Podle: PAVLÍK, J., V. F. Červený: *doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 191.

¹⁹ PAVLÍK, J., V. F. Červený: *doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 191.

III.9. Dědictví dalším generacím

Počínaje rokem 1887 se na Václavu Fr. Červeném začaly projevovat známky stáří. Do továrny docházel sporadicky a vedením pověřil své syny. Ale i tehdy pracoval na zdokonalování nástrojů.

Poté, co zemřel nejstarší syn, věnoval se ostatním synům, aby jim mohl podnik předat.

Po smrti Václava Fr. Červeného převzali továrnu jeho synové Jaroslav a Stanislav. Firma těžila stále ještě z prestiže V. F. Červeného získanou z mezinárodních výstav. Synové se ale nedokázali adaptovat novým tržním nárokům, a tak se postupně stala z firmy V. F. Červený & synové akciová společnost řízená Karlem Šámalou. Výroba nástrojů však v Hradci Králové dodnes neustala. Po znárodnění byla továrna začleněna do státního podniku Amati Kraslice; po privatizaci Amati – Denak, spol. s r. o. s pobočkou v Hradci Králové.²⁰

---

²⁰ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 225.

IV. HUDEBNÍK

Václav Fr. Červený byl nejen vynálezcem a výrobcem hudebních nástrojů, ale i teoretikem a výborným hráčem na dechové nástroje.

Většinou se výstav osobně účastnil a hrou demonstroval přednosti nástrojů. Rovněž po většině svých specializovaných zaměstnanců vyžadoval zvládnutí hry na dechové nástroje, což odůvodňoval těmito slovy: „*nejdřív nástroj poznej, abys ho také dovedl naladit, a pak teprve mu porozumíš a budeš si moci troufat jednou ho sám vyrobit.*“²¹

IV.1. Teoretik

Václav Fr. Červený byl zkušeným praktikem, který nikdy nepodceňoval teorii. Kde mohl, studoval odborné knihy a časopisy. Ve světě se seznámil s řadou vynikajících odborníků, s nimiž při každé možné příležitosti pobesedoval nebo korespondoval. Na druhé straně rozšiřoval tyto svoje znalosti jak mezi svými spolupracovníky v dílně, kde jim vždy po každém návratu z cest vyprávěl, co ve světě poznal dobrého i špatného, tak i mezi hradeckými spoluobčany v Živnostenské Jednotě nebo Besedě, jejichž koncepty se dochovaly, jednak i články v hradeckém i pražském tisku, často lidovou formou s humorem.

„Lid hrál na své národní nástroje (zejména u nás dudy) a zpíval při svatbách, tanečních zábavách (kterým se stejně hromadně říkalo „muziky“) při lidových obyčejích jako byly maškary v masopustě, stínání kohouta nebo vynášení Smrtholky na jaře atp. Někdy se taková dobrá nálada a veselí musely probouzet uměle – a to bylo na vojně, kam jen málokdo šel dobrovolně a rád, zejména do války. To je známo od pradávna, snad 4000 let u starých Egypťanů, kteří již měli své zpěvy válečné. Z Egypta šířily se přes Babyloňany do Malé Asie a odtud do Řecka. Víme, že tam v době Epaminondově zpívalo se a hrálo do boje na flétny a lyry. Římské legie měly své trubače a to každá centurie o 100 mužích jednoho trubače a pak hráče na šalmaje.

---

²¹ PAVLÍK, J., V. F. Červený: *doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 160.

Ve středověku sestavovala šlechta své vlastní vojsko a udržovala v něm trubače a hudebníky, kteří měli výsadní postavení a přepychové kroje s peřím na kloboucích. Ve vojsku žoldnéřském byli pištcí a hudebníci. Husitská vojska měla pro útok trubače a pro ústup bubeníky.

Ale vojna byla živnost, která se stále rozmáhala a tak v XIII. století jí už pouhé polnice a bubny nestačily. Zaváděly se celé kapely, to byly dvě hobojky, dva klarinety a dvě trumpety nebo lesní rohy, někde byly i dudy. Žestových nástrojů nebylo mnoho druhů: lesní roh, bougla, kornet, tuba. Roh byla roura válcovitá s nerozvinutým trychtýřem a hlubokým nátrubkem; byl to nástroj podoby štíhlého, rovnostěnného trychtýře o 16 – 17 tónech. Do Čech ho přivezl hrabě František Antonín Špork a jeho služebníci Václav Svída a Petr Rohlík byli první čeští hornisté. Prvním českým virtuosem na lesní roh byl Václav Stich, přezvaný v cizině na „Punto“; jemu připsal Beethoven svou sonatu op. 17.

Turci měli hudbu zvláštní, řinčivou, a protože měli válečné úspěchy, domnívali se páni vojevůdci, že by to mohlo být i v tomto druhu hudby. Tak se v Rakousku šířila t.zv. hudba janičářská, hřmotná a řízná, spočívající více na rytmu nežli na melodii. Byla sestavena z fléten, šalmají, různých trumpet a hlavně z bicích nástrojů. V Rakousku ji první zavedl plukovník pandurů baron František Trenk, který potom skončil na Špilberku. Tamborem býval nějaký tmavý cikán nebo se musil mazat olivovým olejem na černo. Takt se dával vysokou, pestře pomalovanou tyčí, která byla zakončena mosaznou lyrou, půlměsícem atp. Pod tím byly kovové talíře se zvonečky s rolničkami. Pod talířem býval připevněn foukací nástroj zvaný serpent, který vydával hluboký tón; kapelník jím udával takt.

V Rusku však zavedli kapely sestavené z loveckých rohů. To byla myšlenka carského dvorního umělce na lesní roh Jana Ant. Mareše. Ale na starý lovecký roh bylo možno zatroubit jen jediný tón. Pro zahrání škály bylo zapotřebí osmi trubačů a pro orchestr 91 nástrojů. Hlavní věcí bylo počítati pauzy, aby se ten který trubač se svým tónem včasným tónem včas ozval.

A to byl zase Čech, Josef Antonín Hampel, drážďanský dvorní muzikus, který vynalezl ucpávané tóny; pravá ruka, později dusítka ucpává trychtýř a tak vznikají tóny doplňované. Teprve později přišly klapky a ventily, ale přirozený roh zůstal bez klapky.

Roku 1770 Kölbel v Petrohradě proměnil polnici v chromatický nástroj umístěním otvorů přikrytých klapkami. Tento klapkový roh byl vévodou Kentským, otcem královny Viktorie zaveden do anglické armády a proto se mu říkávalo kentský roh.

Basový nástroj tohoto typu se jmenoval ofikleida, byl to nástupce dřívějšího basového nástroje olifanta, pak serpent. Poněvadž byl nedostatek hlubokých žestů, vyráběla se ofikleida altová, basová a kontrabasová, ale čím hlubší, tím méně vyhovovala. U trubky se ucpávání (dušení) tónu celkem neujalo.

Pozoun zůstal v původní formě, složený ze dvou trubic, pevné a posunovatelné, teprve časem se objevily i pozouny klapkové. Nové tóny na dechových nástrojích vymysleli si hudebníci též přitvářením retů v nátrubku.

A tak koncem XVIII. s počátkem IX. století byly hudby, zejména vojenské stále zdokonalovány; kapely měly 24 – 28 hudebníků a hrávaly nejen do pochodu ale i pro poslech při t.zv. zastaveníčkách. Kapelníci upravovali pro ně klasické skladby v obsazení dechovém. Pak docházelo k t.zv. monstrekoncertům, poprvé r. 1839 v Berlíně, kde při návštěvu ruského cara Mikuláše I. hrálo 1086 hudebníků a 150 bubeníků. Bylo to dílo hudebního ředitele Viléma Fr. Vieprechta. V Rakousku byl první monstrekoncert r. 1853. v ležení olomouckém, kde účinkovalo celkem 3500 hudebníků.

Doufejme, končil Červený svou přednášku, že doba válek již nenávratně skončila a že národy Evropy a celého světa budou nadále mezi sebou žít v blahodějném míru. A v době míru ještě více bude rozkvétati hudba a kapely, které já se ze všech sil snažiti budu, abych rozvoji hudebních nástrojů a tedy hudby celým svým životem sloužil.“²²

Václav Fr. Červený si usmyslel vytvořit české hudební názvosloví a termíny pro různé díly nástrojů. Snažil se především, stejně jako Josef Jungmann,²³ o čistotu názvů. Jelikož se užívalo výhradně germanismů a některá pojmenování v českém jazyce ani neexistovala, sepsal a definoval názvosloví nástrojů, příslušenství i náradí. Názvosloví, které se kdysi ujalo,

---

²² *Rodinný archiv Červených*, karton č. 3, inv. č. 125, s. 112 – 115.

²³ I když ve značně menším měřítku (Jungmannův slovník obsahoval okolo 120 tisíc slov), pro profesionální hudebníky to bylo dílo velice přínosné.

platí dodnes: strojivo, zákružkové strojivo, zpěvoroh, baryton, tahový pozoun, snižec, táhlo aj. Roku 1847 ho vydal u Pospíšila, přítele a vlasteneckého knihkupce pod názvem *Hudební názvosloví čili pojmenování žesťových (plechových) hudebních nástrojů a některých dílů jejich, které k docílení stejného pojmenování sestavil a laskavým odběratelům jakož váženému obecnstvu ve vší šetrnosti obětuje Václav František Červený.*

A nebylo dílo to poslední. V 60. letech napsal další - „*O rozličnosti plechových nástrojů hudebních, jich pojmenování a tonu či zvuku.*“

Ve svém článku *O hudbě* (z Obecných listů naučných z r. 1860) poukazoval na úroveň výuky mladých hudebníků a motivoval je vytvořit hudební tělesa.

„Často se nám Čechům veřejně a mnohem častěji po straně vytýkalo a vytýká, že hudba naše k úpadku se kloní a málem na pouhé šumaření již klesá. Ovšem není – a za stávajících okolností nemůže býti – u nás hudba na takovém stupni, na jakém by snad býti měla a mohla; ale na pouhé šumaření, jak nám nedávno v jistých hudebních listech vytýkáno bylo, to dosud nedošlo a bohdá nikdy nedojde... a jak se dá vadám těmto alespoň částečně odpomoci a docíliti, by hudba v Čechách se zlepšovala?

Ať se vybízejí obce, městečka a města každý rok důtklivými články v časopisech a kalendářích:

1/ aby obyvatelé z patera, šesteru nebo z více venkovských obcí takových v jeden hudební celek se seskupili;

2/ oučastníci spolku v každé obci ať mají učitele svého k tomu, aby nejméně 10 chlapců v hudbě vyučoval, ano i starší hochy anebo i mladší sousedy, kdyžby chuť měli; chudí chlapci však, jichž počtem nejméně třetina budiž, mějte nástroje od spolku zapůjčené a učení zdarma;

3/ všichni učitelé ať sobě ze všech přistoupených vyberou a zvolí jednoho za vůdce hudby (kapelníka); správce spolku a pokladníka ať si zvolí ze sousedů;

4/ hlavní vůdce hudby ať si zaopatří za částku peněz ze spolkové kasy muzikálie odkudkoli; dobře však učiní, když se obrátí na ústav pro zvelebování vojenské hudby v Praze...

5/ aby se brzo z počátku něco provozovati mohlo, nechť se pro vždy vyzvou a přijímají do spolku i zběhlí hudebníci bez platu za oudy;

6/ každého čtvrt roku nechť se střídavě v těch obcích za malé vstupné provozuje hudba (akademie) těmito oudy ke společné zábavě, kteréžto peníze by zase do spolkové kasy přicházely...

A co by se stávalo z takových chlapců v hudbě vycvičených? Rozumí se samo sebou, že by mnozí z nich buď řemeslu, buď obchodu, buď v polním hospodářství se vycvičivše, za tímto svým hlavním povoláním kráčeli a jsouce později váženými v obci sousedy k dalšímu zvelebování hudby v Čechách působili. Jiní by snad podle: povolání šli do školy varhanické, jiní zase do konservatoria, stávající se tak pro budoucnost podporou, rukojemstvím a základem vyvinování hudby v Čechách.“²⁴

IV.2. Skladatel

Z dvanácti dochovaných stran notového rukopisu²⁵ Václava Fr. Červeného (viz přílohy č. III - XIV) můžeme posuzovat jeho hudební talent. Notový zápis jako svébytné výtvarné dílo, tak jako každý lidský projev, nám totiž zprostředkovává nejen obsahovou stránku, ale i dokresluje celkovou atmosféru autora záměru.

Podle celkového charakteru skladeb (signální famfáry) usuzujeme, že se jedná o desítku meziher, které mohly tvořit součást nějakého představení; ať už divadelního, mysliveckého nebo jiného. Skladby jsou určeny pro čtyři nástroje, s největší pravděpodobností pro kvartet trubek, vyrobených z dílny V. F. Červeného a jeho synů.

Jak tedy charakterizovat skladatelskou činnost Václava Fr. Červeného? Soubor uvedených skladeb neuvádí tempové označení. Ve vedení motivů, myšlenky se jednotlivé nástroje střídají. Zpravidla začíná v nejvyšším hlase, ale poté prostupuje i dalšími nástroji.

Všechny skladby jsou v tónině C dur, složené pouze z konsonancí rozloženého akordu. Václav Fr. Červený užívá výlučně jen dvě harmonické

---

²⁴ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 36 - 37.

²⁵ Notový rukopis je uložen ve Státním okresním archivu v Hradci Králové, neznáme však přesně důvod a účel jeho vzniku.

funkce: tóniku a dominantu. Na uplatnění jeho nápadů to však stačilo. Je až obdivuhodné, kolik hudby a kolik motivického a výrazového bohatství lze vytvořit z jednoho akordu, respektive jen z jeho tří tónů.

Bohužel, o existenci jiných skladeb nemáme důkazů, proto kolik takovýchto skladeb Václav Červený napsal, nevíme. Je nám pouze známo, že jako aktivní člen Sokola pro něj sám komponoval. Na tomto místě tedy vyvstává mnoho otázek...

V. VYNÁLEZY V. F. ČERVENÉHO²⁶

První císařské privilegium na nový vynález Václav Fr. Červený získal v roce 1844 a byl určen pro hornu nazvanou **cornon** laděnou nejprve v F, později do E, Es, D tenor do C a konečně bas do B. Tento nástroj se stal dobrým startem pro další sériovou výrobu. Oválný cornon konstrukčně vycházel z kulatých lesních rohů.

Roztrub mu směřoval vzhůru a byl opatřen hornovým nátrubkem. Dosáhl tím lepšího držení vojenských hudebníků na koních, ale především silnějšího zvuku, který byl ve vojenských kapelách kýžený. Sytý nosný tón se pak stal charakteristickým pro jeho další výrobu.

Obr. 7. cornon v F

V témže roce ještě zdokonalil **lesní roh**. Kulaté trubici nepatrně rozšířil menzuru.

O rok později vynalezl zcela nový basový nástroj, „který tvrdil muziku“ – **kontrabas**, který patřil do skupiny pozounů a byl laděn v B. Tento nástroj vynikal krásným plným zvukem, pro který si získal ihned oblibu.

V roce 1846 sestrojil **zvukovodku**. Tento zcela revoluční díl je považován za nejvýznamnější vynález Václava Fr. Červeného. Ihned po svém vzniku byl hudebníky obdivován a okamžitě kopírován všemi výrobci plechových dechových nástrojů v Čechách i za hranicemi monarchie. Změnou průchodu dechu usnadnil plynulost výměny tónu. Byl to tedy skutečně „měnič tónů“, jak vyjadřoval německý název Tonwechselfmaschine. Zvukovodka nahradila nasazovací kotouče, které bylo třeba pro přeladění pokaždé vkládat do nástroje. Tvořila součást nástroje a podle potřeby umožňovala pouze pohnutím ručičky změnit tón.

---

²⁶ Celá kapitola čerpá z více zdrojů; zejména z: MORAVEC, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel - vynálezce*. Praha. 1996. *Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V.F.Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*. Praha. 1889, PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, *Rodinný archiv Červených*, kart. č. 3, inv. č. 125. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Roku 1848 vynalezl **zvukoroh** neboli fonikon laděný v B a v A. V podstatě to byl vylepšený barytonový nástroj s pěti ventily a trychtýřem, který plynule přecházel do kulovité ozvučnice.

Roku 1853 vylepšil **baroxyton**, vysoký bas. Ladění měl položené v B nebo C a získal velkou oblibu v rakouských i zahraničních vojenských kapelách. Byl opatřen čtyřmi ventily a zvukovou trubicí délky 2,8 m.

Dále se zabýval vylepšováním hudebních nástrojů, zejména diskantového rohu.

Obr. 8. tritonikon

Roku 1856 vynalezl **tritonikon** neboli trojbas. Konstrukčně vyšel z kontrafagotu, který zmenšil, menzuru naopak rozšířil a doplnil klapkovým mechanismem.

Dalším vynálezem byla roku 1859 **altovka**, laděná v Es nebo v F jako altový zpěvoroh doplňující mezeru mezi křídlovkou a lesními rohy a tenorem a baryxytonem. Měla 4 ventily a rozšířenou menzuru. Pro svůj měkký tón a neobyčejně lehké ozvání si získala velkou oblibu u vojenských kapel, především v Rusku.²⁷

Stejný úspěch čekal na další vynalezený nástroj. Byl jím armádní pozoun. Už z názvu určený pro vojenské kapely. Širší uplatnění pak našla trubka bez strojiva - harcovka.

Výrazným předělem vývoje plechových dechových nástrojů se stal vynález strojiva, který umožňoval změnu výšky tónů několika ventily (zápojkami). Po vynálezu zvukovodky se tomuto stroji dále věnoval. Roku 1861 vylepšil **zákružkové (cylindrové) strojivo**,²⁸ které nahradilo vídeňský mechanismus. Kónus sestrojil seshora dolů tak, že ventil klesal v úžici

²⁷ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 152.

²⁸ Německy Walzenventile.

se trubici. Uzavřené strojivo umožnilo snadnější ovládání. Spodní víčko cylindru přiletoval, a tím zamezil únik vzduchu a ztrátě víčka či ventilu.²⁹

Roku 1865 zdokonalil **turecké šroubovací bubny**. Tělo nástrojů vyplnil kovovou skříňkou a celkově se průměr bubnů zmenšil.

Roku 1867 sestrojil sokolovku (altovou sokolovku laděnou v F, basovou do C),³⁰ která konstrukčně navazovala na harcovku. Dále pak **myslivecký roh**,³¹ **subkontrafagot** laděný v B,³² **armádní pozoun** laděný v B, **baspozoun** laděný v F, **armádní altový pozoun** laděný v Es, **tenorový a basový** laděný v B³³ a **altové polnice**.

Roku 1872 vyrobil a dále pak vylepšoval **ruské rožky**, tzv. carské signálky.

Roku 1873 zkonstruoval **primovku** laděnou v F a v Es, v altové poloze, která umožnila hru vysokých tónů jako lesní roh, dále pak zhotovil i bicí nástroje - imitace

Obr. 9. tamtam

čínských tamtamů a tureckých činelů.

Roku 1876 zdokonalil **sopránový kornet** v B, poté zhotovil **altový kornet** v Es a **tenorový** v B. Nový komorní kvartet se vyznačoval elegantním a lahodným zvukem.³⁴ Mezi lety 1876 – 1878 zdokonalil zvonky a různé nástroje především pro bohoslužebné účely. Byly to **votivní tympány, zvonkový oltářní akordeon, zvonkový mariánský akordeon, triangl**, ale také i **požární signálka**.

²⁹ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 154.

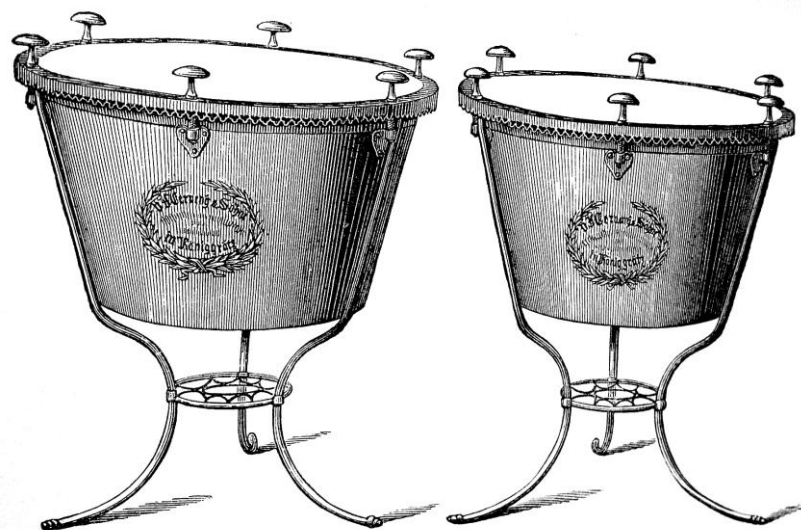
³⁰ Sokolovka byl nástroj vyrobený speciálně pro jednotu Sokol. Byl vybaven novým cylindrovým strojivem.

³¹ Myslivecký roh zvaný harcovka měl kónický, tj. kuželovitý tvar. Byl vybaven zvukovodkou. Tento nástroj si získal obliby u vojenského dělostřelectva, pěchoty a jízdy.

³² Tento zcela žesťový nástroj vycházel z dřevěného kontrafagotu s žesťovou trubicí. Byl opatřen 14 klapkami.

³³ Délka nástroje byla kratší než obvykle. Roztrub byl pro pohodlí hráče umístěn vpravo, menzura se kuželovitě rozšiřovala v poslední třetině nástroje.

³⁴ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 177 – 178.

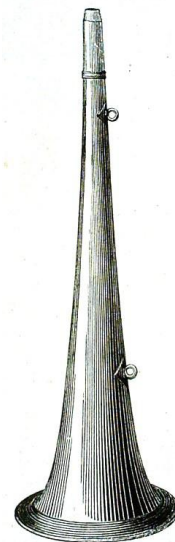
Obr. 11. votivní tympány

Obr. 10. oltářní zvonek

Obr. 13. triangl

Obr. 12. požární signálka

Mezi další významný vynález lze pokládat **klapkový mechanismus**. Sloužil ke snadnému odstranění nežádoucí nahromaděné vody, která vznikala během hry foukáním do nástroje.

V letech 1881 - 1884 V. F. Červený vynalezl a zlepšil další nástroje: zdokonalil **votivní tympány**, sestrojil **císařský (carský) baryton** laděný v B nebo v C,³⁵ první **císařský bas** laděný v B,³⁶ a **kvartet lesních rohů** (primovku v Es, altový lesní roh v B a 2 lesní rohy v F se zvukovodkami do Es). Později pro doplnění zhotovil **sopránový roh** v B.

³⁵ kónického tvaru se čtyřmi ventily postupně vsazenými do zvukonosné trubice. Oblibu si získal nejen ve vojenských kapelách, ale i v salonních hudbě.

³⁶ kónického tvaru, který konstrukčně vycházel z tuby.

Obr. 14. carský bas

Obr. 15. kvartet lesních rohů

Obr. 16. císařský baryton

Obr. 17. císařský baryton,
detail

Po světové výstavě v Paříži zhotovil další nové nástroje: byly to nástroje miniaturní nebo-li **kapesní kornety a basovou sokolovku** laděnou v F.

Roku 1889, i přes zdravotní obtíže, pracoval na zdokonalování nástrojů. Zkonstruoval **poštovku a lesní růžek** laděný v A.

Roku 1893 se věnoval zdokonalením **bubnů z hliníku**.

Obr. 18. pochodový buben

Obr. 19. klapkový roh

Václav Fr. Červený obohatil českou sbírku nástrojů o pětadvacet vynálezů, které si nechal patentovat. Vývoj hudebních dechových žesťových nástrojů se díky jeho vynálezům jednoznačně posunul.

Obr. 20. klapkový roh, detail

V.1. Prestižní výstavy

Účast na výstavách spolu s prezentací výrobků tvořila velmi úspěšnou obchodní strategii Václava Fr. Červeného.

Roku **1850** se Václav Fr. Červený účastnil své první světové výstavy v **Londýně**. Svými výrobky se mohl zcela rovnat konkurenci. Ačkoliv žádnou výstavní cenu nezískal, od c. a k. ministerstva obchodu získal ve Vídni diplom a medaili za reprezentaci Rakouska-Uherska.

Roku **1853** se v **New Yorku** konala světová výstava. Prezentaci v dobré víře přenechal italskému agentovi. Později se ukázalo, že to nebyla nejšťastnější volba. Nástroje byly nevyleštěné, některé dokonce i poškozené. Ovšem i přesto zde triumfoval s kolekcí nástrojů: zvukovodka, fonikon a křídlovka. Získal zde nejvyšší ocenění a budoucí nové „zahraniční“ odběratele jako příkladně Španěly.

Roku **1854** se konala výstava v **Mnichově**. Mezi 32 rakouskými výrobci (jako byli Bauer, Rott, Šámal aj.) zde osobně prezentoval zvukovodka a fonikon. Podařilo se mu získat nejvyšší ocenění (velký památní peníz) a budoucí zákazníky.

Roku **1855** se v **Paříži** konala světová výstava. Zde ho potkala velká nepříjemnost. Plánovanou kolekci nástrojů zvukovodka, fonikon a baroxyton musel změnit. Jelikož patent za zvukovodka podcenil (platil pouze na území Rakouska-Uherska), musel ji z výstavy stáhnout. Nicméně, i přesto si dovezl stříbrnou medaili (zlatou získal jeho celoživotní rival Belgičan Adolphe Sax), dále pak zlatou čestnou medaili od Národní akademie pro průmysl, obchod a národní hospodářství.

Oficiální zpráva výstavy zněla takto: *„V. F. Červený stál v čele vystavovatelů z Rakouska a německého celního spolku nejen pro, své naprosto vynikající vynálezy v tomto oboru, nýbrž hlavně pro porozumění*

*a obratnost, která při zlepšení celého systému žesťových nástrojů prokázal.*³⁷

Po této výstavě získal za zásluhy na účasti ve veřejném životě přímo z rukou saského krále Johanna **zlatou medaili ke královskému Albrechtovu řádu** a od rakouského císaře Františka Josefa **zlatý záslužný kříž s korunou**.

*Z Prahy a z venkova, z přílohy Lumír: „Chvalně známý a v těchto listech již často jmenovaný hotovitel hudebních nástrojů, pan Červený z Hradce Králové, jak Österreichische Zeitung zmínku činí z dopisu z Paříže, velkého a velmi čestného uznání ve výstavě pařížské dochází. V dopisu tom výslovně se podotýká, že pan Červený kromě pana Stowassera ve Vídni nyní jest v Evropě, ba na celé zemi prvním, nejvítečnějším fabrikantem dechovým hudebních nástrojů žádali výsadní právo, panu Červenému již dávno znám jest, ba již skoro deset let takového druhu nástroje zhotovuje.*³⁸

Roku **1862** Václav Fr. Červený jel do **Londýna** účastnit se světové výstavy. Na všechny nástroje (nejen své) něco hezkého porotě zatroubil. Oficiální zpráva zněla takto: *„Vystavovateli V. F. Červenému musí býti dáno přední místo. Jury schválila zvláště krásné, jemné kornony, plně znějící altovku v Es, sonorní baryton, velmi pečlivě vypracovaný, sólový lesní roh, baryxyton se silným, plným tónem, a bez výjimky všechny basy, které plností a mocností daleko předčily anglické a francouzské.*³⁹

V roce **1865** se účastnil ještě dvou výstav – na domácí půdě ve **Štětíně** a v portugalském **Oportu**. Na obou prestižních výstavách dosáhl nejvyššího ocenění. Navíc od portugalského krále byl ještě vyznamenán **rytířským templářským křížem řádu Kristova**. Tento kříž na červené stužce mu předal starosta na zastupitelské schůzi. Červený poděkoval slovy: *„Cílem mého života jest dokázat, že český duch a snaha rovnají se v resultátu živlu cizímu. To je moje národní hrdost!*⁴⁰

---

³⁷ ČERVENÝ, J., *Ehrenkranz für V. F. Červený*, s. 12. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 148.

³⁸ Z Prahy a z venkova. In: *Lumír* (příloha), 1855, č. 58, 18. srpna. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 148.

³⁹ ČERVENÝ, J., *Ehrenkranz für V. F. Červený*. s. 15. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 155.

⁴⁰ Rodinný archiv Červených, karton č. 3, sign. č. 125, s. 71.

V roce **1867** se v **Paříži** konala světová výstava, na kterou se Václav Fr. Červený během výrobní krize pečlivě připravoval. Dobře si byl vědom, jak je důležitá přítomnost jeho nástrojů na výstavách. Prezentoval se zde svými četnými vynalezenými novinkami; celkem 27 nástroji. Navíc jako jeden z nejvýznamnějších výrobců žesťových nástrojů a uznávaný odborník dostal místo v hodnotící komisi.

Roku **1872** se prezentoval kolem 30 nástrojů na výstavě v **Moskvě**; především zdokonalené signální ruské rožky a další nástroje vystavené již z jiných světových výstav. Oceněn zlatou medailí navíc získal zakázku na reorganizaci ruských armádních kapel.

Roku **1873** se účastnil domácí výstavy ve **Vídni**. České a ruské logo firmy s českým lvem Vídeňáky dráždilo.⁴¹ Nicméně, přestože tato výstava spadala do období hospodářské krize, získal zde nabídky na nové zakázky – především v Rusku.

Vynálezy svých zlepšených nástrojů neopomenul prezentovat ani na domácí půdě. Téhož roku zorganizoval v **Praze** výstavu, na které seznámil veřejnost nejen se svými vynalezenými novinkami.

Roku **1874** představil na výstavě ve **Vídni** svoje nové vynálezy: primovku, subkontrabas, zdokonalené válcové strojívo a napodobeniny čínských tamtamů a tureckých činelů. Václav Fr. Červený měl ve Vídni takové postavení, že byl zvolen do čela hodnotící poroty. Ocenění nástrojů tedy bylo uděleno jeho zaměstnancům.

Oficiální zpráva zněla takto: „*V první řadě stojí V. F. Červený z Hradce Králové, který již r. 1862 na londýnské výstavě svoji zdatnost a charakterní stanovisko zaujal, a tím Německu a Rakousku před jury, oproti Francii a Anglii, největší a nejúčinnější služby prokázal. Většina vynálezů v oboru dechových nástrojů patří do poslední epochy a zvláště jmenovaný Červený vynalezl nejlepší zařízení pro kovové dechové nástroje.*“⁴²

Roku **1876** se konala světová výstava ve **Filadelfii**. Prezentoval zde 100 nástrojů, především nový kvartet kornetů. A právě s ním a basovou

---

⁴¹ Nepřímo tím vyjadřoval náklonnost českých zemí k Rusku.

⁴² ČERVENÝ, J., *Ehrenkranz für V. F. Červený*, s. 31. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 172.

sokolovkou se mu dostalo nejvyššího ocenění - bronzové medaile s diplomem. Oficiální zpráva zněla v jeho prospěch: „*Poněvadž se všechny vystavené nástroje vyznamenávaly nedostižitelnou výtečností v sestrojení, výbornou prací, velkolepým zvukem a rezonancí, jakož i neobyčejně lehkým a čistým ozváním, uznány za nástroje prvotřídní v každém ohledu.*“⁴³

Roku **1878** se Václav Fr. Červený účastnil mezinárodní výstavy v **Rotterdamu**, světové výstava v **Paříži** a mezinárodní **nizozemské výstavy**. Václavu Fr. Červenému se na nich dostalo ocenění a uznání od odborníků.

Dalších výstav, kterých se firma V. F. Červený & synové účastnila, již organizovali jeho synové. V roce **1888** se konaly hned tři mezinárodní výstavy: v **Barceloně, Římě a Vatikánu**.

V roce **1889** se konala v **Paříži** prestižní světová výstava. Václav Fr. Červený zde měl čestné místo – byl v čele Ústředního sboru pro obeslání a návštěvu

světové výstavy v Paříži 1889. Za dodanou kolekci **Obr. 21.** výstavní skříň

nástrojů si odvezl zlatou medaili.

V roce **1890** se v **Praze** konala Jubilejní zemská výstava. Projevilo se zde Červeného vlastenecké cítění – spolu se syny vystavoval kolekci 160 nástrojů (na 16

policích se znaky zemí, kam firma dodávala svoje nástroje) v exkluzivní vitríně v podobě pražského Národního divadla. Z oficiální zprávy: „*Největší*

⁴³ PAVÍK I. V. F. Červený: *doba život díla*. Praha, 2006, s. 178.
Obr. 22. výstavní skříň, maketa Národního

a nejbohatší sbírkou různých nástrojů hudebních předčil na výstavě jubilejní V. Fr. Červený a synové z Hradce Králové, jenž vystavil nástroje své ve zvláštní vitríně uprostřed paláce průmyslového; skvostnou úpravou a svým uspořádáním, sbírka ta téměř oslňovala, získavši původci svému uznání jednosvorné a všeobecné.“⁴⁴

Roku **1893** se konala světová výstava v **Chicagu**. Václav Fr. Červený a synové sem dodaly celkem 60 nástrojů, včetně nových pochodových bubnů. Z oficiální zprávy je jasné, jakou měla firma V. F. Červený & synové úroveň: *„V rakouském oddělení poutala k sobě největší pozornost výstava hudebních nástrojů firmy V. F. Červený & synové, c. a k. dvorní továrny na hudební nástroje ve Hradci Králové a Kyjevě; bylať také nejlepší expozicí svého druhu na celé chicagské výstavě... Jako při všech dřívějších výstavách, vzbuzovaly hudební nástroje firmy V. F. Červený i v Chicagu podiv odborníků, a byla také mezinárodní výstavní porotou haagskou při konání zkoušek s těmito nástroji vyslovena firmě té ta největší pochvala.*“⁴⁵

---

⁴⁴ *Sto let práce. Zpráva o Všeobecné zemské výstavě v Praze 1891*, díl III, Praha 1985, s. 509. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*, s. 197.

⁴⁵ VOGEL, K., *Zpráva o světové výstavě v Chicagu 1893*, Plzeň 1894, s. 80. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 202 -203.

VI. VEŘEJNÝ SPOLEČENSKÝ ŽIVOT

Václav Fr. Červený po celý svůj život šel svoji veřejnou angažovaností na společenském životě vzorem hodným následování. K této činnosti nabádal i ostatní, své děti nevyjímaje.

VI.1. Vlastenectví

Václav Fr. Červený propagoval „češství“ na každém kroku. I když ne vždy to bylo v souladu se státní politikou... (Někdy byl za své činy vyznamenán, jindy zase kritizován.)

Červený zůstal vždycky svůj. Svoji víru v lepší zítřky čerpal z literatury. Horlivě četl a radoval se z národního úspěchu. Měl velkou ctižádost, vždy ale vlasteneckou. Byl úspěšný, slavený a hrdý na to, že je Čech. Josefka, jeho žena, mu často s obdivem naslouchala, když jí četl a vykládal po svém Kollára. *„Jednou k tomu dojde, Josefko, že Čechové budou zase svobodni, jako kdysi byli. A když se toho nedočkáme my, tak se toho dočkají naše děti. Nemá však smyslu trápit se nad naši porobou, ale pracovat, pracovat a ukázat světu, co české ruce a český mozek dovede. Jen z ruky pilné naděje kvitne a nemožnost je slovo, kterou nám Čechům má býti neznámo. A železnou vůli musí člověk mít a pak něco dokáže a já tu železnou vůli mám, proto věřím, že i úspěch se dostaví.“*⁴⁶

Václav Fr. Červený, stejně jako Antonín Dvořák, kladl důraz na správný pravopis českých diakritických znamének, zvláště pak v neponěmčeném názvu svého jména... Oproti tomu „& synové“ překládal do různých světových jazyků. En passant; hovořil plyně německy, obstojně francouzsky a rusky; ale i přesto v zahraničí používal svoji mateřštinu.

VI.1.1. České řemeslo a průmysl

Václav Fr. Červený byl moderním českým podnikatelem. Tak, jak sám vykonával a prezentoval nástrojařinu, šel mnohým příkladem. S cílem

---

⁴⁶ Rodinný archiv Červených, karton č. 3, sign. č. 125, s. 16.

povýšit domácí úroveň podněcoval české živnostníky na účasti na významných výstavách. – např. roku 1891 se Václav Fr. Červený účastnil Jubilejní zemské výstavy v Praze, na které zdůrazňoval český um a vybízel řemeslníky k vlastní produkci.

Polabský Slovan komentoval v roce 1849 činnost Červeného takto:

„Dříve než se s nadějným Hradcem rozloučím, mezi tamním průmyslnictvem p. Václ. Červeného co výtečného mistra i zhotovitele hudebních plechových nástrojů chvalně v tom ohledu podotknouti musím, že co horlivý národovec o to pevně zasazuje, aby vše, co z jeho dílny do světa vyjde, bylo výborné a co nejvíce dokonalé. Jeho nástroje hudební, co do čistoty práce, jistoty tónu a jeho jasnosti jsou znamenité a ve veliké a daleké pověsti. On českým průmyslníkům dělá čest, protože skutečně k tomu promýšlí, aby co Čechovi vyjde z ruky, bylo dokonalé, sličné a dle příjemné oblíby... Žádati jest, aby p. V. Červený na cestě nastoupené pokračoval dále a u Slovanů náležité uznalosti a odměny dosáhnul.“⁴⁷

VI.1.2. Divadla

Václav Fr. Červený všemožně podporoval stavbu **Národního divadla v Praze**. Potom, co roku 1881 vyhořelo, nejen že osobně přispěl na další sbírku, ale i všemožně agitoval a sháněl další finanční podporu.

Spolu s Jednotou divadelních ochotníků se v Hradci Králové podílel na vzniku divadla. Při různých příležitostech nikdy neopomenul zdůraznit význam a přínos reprezentativního divadla pro posílení národního sebevědomí současným a budoucím generacím. K dosažení onoho finančního obnosu a ke stavbě **divadla** (později **Klicperova**) došlo roku 1882. Za tuto pomoc byl jmenován čestným protektorem **Jednoty divadelních ochotníků v Hradci Králové**.

---

⁴⁷ KAMPELÍK, F., C. Z Králové Dvoru. In: *Polabský Slovan*, 1849, č. 23, s. 90 – 91. Podle: PAVLÍK, J., V. F. Červený: *doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 25.

VI.1.3. Spolky

Václav Fr. Červený se zasloužil o založení mnoha spolků; zvláště v místě svého bydliště a v Praze. Navíc, jako dárcce se snažil podpořit kulturní rozvoj měst.

VI.1.3.1. V Hradci Králové

V Hradci Králové se zasloužil o založení pobočky **Společenská lípa, Hospodářské jednoty kraje Královéhradeckého, jednoty Sokol, Filharmonické jednoty, Měšťanské besedy a Živnostensko-čtenářské jednoty.**

Václav Fr. Červený přispíval do Měšťanské besedy nejen finančně, ale i četnými nástrojařskými poznatky z cest. Rovněž nemalou mírou zde prosazoval šíření českého řemesla a nabádal živnostníky k vlastní podnikatelské činnosti. V živnostensko-čtenářské jednotě rozšiřoval „vědomost o věcech průmyslových a živnostenských“.

VI.1.3.2. V Praze

V Praze se Václav Fr. Červený podílel na vzniku hudebního spolku **Jednota**, literárního **Spolku českých žurnalistů**⁴⁸ a **Spolku útulen.**

VI.1.4. Národní časopisy

Jaro 1848 přineslo v západní a střední Evropě plno změn; především ve společenském a politickém životě. Václav Fr. Červený měl o „novotách“ výborný přehled. Pravidelně odebíral a občas přispěl do českých **Pražských novin** s přílohou **Česká včela** a byl členem česko-německé besedy **Cassiano** v Hradci Králové. Tento spolek odebíral tiskoviny, které mu také zajišťovaly aktuální přehled v dění.⁴⁹

Od roku 1848 několikrát přispěl a finančně podpořil časopis **Polabský Slovan** v Hradci Králové. Prostřednictvím něho informoval ostatní o aktuálním dění za hranicemi mocnářství.

---

⁴⁸ Mezi významné členy se řadil příkladně Jan Neruda.

⁴⁹ Mimo jiné to bylo místo, kde se vedly věcné diskuse a zábava zde uplatnění také našla.

Např. dopisy z r. 1849 bratra Václava Fr. Červeného, který mu líčil cestu a život v Americe:

„Těm, kteří by se do Ameriky odstěhovat chtěli, řekněte, že nezrazuji nikoho, ale k tomu radit, že jaktěživ nebudu, léčby zde již byl usazený.“

„Divíte se, že Vojta N. není zde jmenován. Jel jinou lodí, ale je již také v Americe. Poněvadž neumí žádné řemeslo, žil tu na dluh, až mu našli místo – dělá lepenkové škatulky. A má dva a půl dolaru.“

VI.2. Politická angažovanost

Václav Fr. Červený považoval společenskou angažovanost a spoluúčast na komunální politice za občanskou povinnost a za nezbytnou součást svého života. Jako významný průmyslník a muž s nemalými konexemi propagoval moderní pokrokové myšlenky a zasahoval tak i do celonárodního dění. Protože věci chápal komplexně, vyjadřoval se i k celospolečenským problémům. Neopomněl však ani na lokální, „hradecké potřeby“. Za zmínku stojí např. neúnavné prosazování za zrušení pevnostních hradeb, které bránily rozvoje průmyslu a obchodu, dále se zasloužil o vyučování českého jazyka na reálné škole, zakládání českých továren, vznik řemeslných škol, nových plánů na přestavbu města atd. atd.

Za zmínku stojí komentář Národních listů z r. 1865:

„... muž důmyslu tak vzácného, že co průmyslník požívá nejlepší pověsti nejen mezi krajany svými zde v Čechách, ale i daleko za hranicemi vlasti naší. Vyznamenán bezmála na všech světových výstavách za výtečné výrobky své, přičinil se ze všech českých továrníků nejvíce, aby dobrého a čestného jména zjednal v cizině průmyslu českému. Neúnavně činný všude, kde se jedná o pokrok národní a zvelebení průmyslu domácího, byl od mnohých let nejen z předních zakladatelů všelikých spolků a živnostenských podniknutí, ale jest i dosud stále horlivým a obětavým jich podporovatelem. Pan Červený zjednal sobě tak hojných a vzácných zásluh o město a okolí,

v němž žije, a o celý národ, že mu nakloněna býti musí mysl každého poctivého a upřímného národovce.“⁵⁰

Za „zvláštní a vynikající zásluhy 30ti letou zdatnou činností co člen zastupitelství obecního a světovou pověst jeho co velkopřemyslníka“ získal k padesátým narozeninám **titul čestného měšťana**.⁵¹

Dalo by se říci, že skutečně myslel na veřejné blaho, nikoli na osobní prospěch. Fakt, že byl několikanásobně zvolen do zastupitelstva byl toho důkazem.

VI.3. Charitativní činnost

Václav Fr. Červený neopomínal ani charitativní činnosti. Organizoval např. pozvání pěveckých spolků a hudebních kapel v Pěvecké hudební akademii v Jaroměři.⁵² Knihu *Pomněnka na Jaroměř dne 21. července 1861* vydal na vlastní náklady a výtěžek rovněž věnoval.

Spolu se svou ženou založil *Nadaci pro nemající a pilné studenty reálného gymnasia*.

VI.4. Organizační schopnosti

Václav Fr. Červený byl díky svému výbornému „organizačnímu talentu“ pověřen sestavováním spousty programů, akcí, plánů... Od zdánlivě málo významných až po ty světové důležitosti. Ostatně přípravy na mezinárodní a světové výstavy (viz dříve) vypovídají mnoho o jeho schopnostech. Ukázkou jen některé události:

Roku 1859 měl na starost uspořádat velkolepou **slavnost k uctění památky Josefa Jungmanna** v Hradci Králové. Pražské noviny tuto událost

---

⁵⁰ *Národní listy*, prosinec 1865. Podle: PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha, 2006, s. 52.

⁵¹ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha, 2006, s. 109.

⁵² Výtěžek z této akce šel na podporu Josefa Kajetána Tyla, který se ocitl v těžké životní situaci.

komentovaly takto: „*Byl to, abych upřímně pověděl, večer, jakéhož jsme vždy sobě přáli a jednou se již dočkali. Díky panu Červenému, kterýž tu slavnost vzbudil.*“⁵³

Roku 1860 zařizoval pro studenty hradeckého gymnasia jazykové **kurzy ruštiny**. (En pasant, přítele Václava Hanku poprosil o učební pomůcky.)

Po smrti **Václava Hanky**, r. 1861, se postaral o **vzdání díků** za pozdvihnutí národního sebevědomí.⁵⁴

Roku 1869 Václav Fr. Červený organizoval **tábor na Kunětické hoře**, na kterém zdůrazňoval důležitost vzdělání.

Roku 1880 došlo oficiálně ke zrovnoprávnění českého jazyka s německým. Václava Fr. Červeného to nesmírně potěšilo. Navíc, téhož roku císař navštívil město Hradec Králové. Václav Fr. Červený měl za úkol sestavit **program císařovy návštěvy**. Mimo jiné obsahovala i prohlídku továrny V. F. Červeného & synů.

---

⁵³ PAVLÍK, J., *V. F. Červený: doba, život, dílo*. Praha. 2006, s. 34.

⁵⁴ Rukopis královédvorský byl objeven na den svaté Ludmily r. 1817 v kobce kostela sv. Jana Křtitele ve Dvoře Králové. Vytříbeným jazykem popisuje hrdinské zpěvy z dávných dob. O pravosti začalo být pochyb teprve od r. 1848.

Závěr

Václav František Červený (*1819, †1896), původem selský synek, založil v Hradci Králové dílnu hudebních žesťových nástrojů. Později se ukázalo, že výběr tohoto pevnostního vojenského města byl velmi prozíravý a umožnil tak nebývalý rozvoj firmy V. F. Červený & synové. Nedílnou součástí úspěchu byla také přizpůsobivost požadavkům trhu i nárokům zákazníků.

Během pár let se jméno Václav Fr. Červený stalo celosvětově známé a zanechalo nesmazatelnou stopu v oboru, ve kterém byl opravdový mistr. Po celý život vkládal svoji invenci a vytrvalost neustálým zlepšováním hudebních nástrojů, které sám vyráběl. Jedním z důkazů je jeho dvacet pět patentovaných vynálezů, které však byly kopírovány jinými a jinak pojmenovány.

Pro krásný zvuk dali zaznít jeho nástrojům tací velikáni jako Richard Wagner, Anton Bruckner, Gustav Mahler a Leoš Janáček.

Zásluhou Václavu Fr. Červenému patřilo Rakousko-Uhersko k předním výrobcům žesťových nástrojů. Expandoval takřka po celém světě – v Americe, východní Indii a v Evropě od Portugalska až po Rusko.

Od mety k metě, od výstavy k výstavě dobýval Václav Fr. Červený svými nástroji svět. Na prestižních výstavách sklízel jednu medaili za druhou. Dokonalou konstrukcí nástrojů, jejich zvukem a prvotřídní jakostí vytlačoval na prestižních výstavách domácí i zahraniční konkurenci. Triumfoval v Londýně, New Yorku, Mnichově, Paříži, Oportu, Vídni, Filadelfii, Chicagu, v Moskvě... Účastí na výstavách významně ovlivnil moderní vývoj podnikání a povznesl úroveň českého průmyslu.

Ani pochvaly od významných státních monarchů na sebe nenechaly dlouho čekat. Nejen díky nim se Václav Fr. Červený zaslouženě těšil značné společenské prestiže. Zůstal přitom Čechem na každém kroku a nikdy nezanevřel na rodnou vlast.

Svoji vlasteneckou činností výrazně modernizoval českou občanskou společnost. Kromě vlastenecky smýšlejících obyvatel, kterým nechal dveře svého domu vždy otevřené, zastával přes třicet let povinnosti v úřadech.

Jako hudební teoretik, interpret a skladatel přispěl svoji invencí i na poli hudebním.

Cíl, který byl v této práci stanoven, byl dosažen. Prostřednictvím dochovaných zdrojů, uložených zejména ve Státním okresním archivu v Hradci Králové, jsem měla možnost probádat život, dobu, ale především odkaz Václava Františka Červeného.

Tato všestranně zaměřená osobnost si proto nezaslouží, aby jeho jméno bylo zapomenuto, ale naopak si zaslouží, aby mu byl i nadále projevován náš obdiv a dík.

Résumé

Václav František Červený (*1819, †1896), d'origine un fils paysan, a fondé une fabrique des instruments musicaux cuivres à Hradec Králové. Plus tard il a apparu que le choix de cette ville forte militaire a été très prévoyant et pour cela il a permis un développement sans inouïe de la maison V. F. Červený & fils. Une partie intégrante de la réussite était aussi l'adaptation des demandes du marché et des exigences des clients.

Pendant quelques années le nom Václav Fr. Červený est devenu connu à tout le monde en laissant un héritage important dans une branche à laquelle il est devenait le maître. Toute sa vie a été consacrée à l'invention sans cesse des instruments musicaux lesquels il fabriquait. Au total vingt-cinq inventions patentées lesquelles étaient copiées en dénommant par les autres.

Les personnages comme Richard Wagner, Anton Bruckner, Gustav Mahler et Leoš Janáček ont préférés ses instruments pour leur beau son.

En effet, l'Autriche-Hongrie a fait partie entre les premiers fabricants des instruments musicaux cuivres grâce à Václav Fr. Červený. Il expandait presque à tout le monde – de la Sibérie à la Cube.

Václav Fr. Červený remportait par ses instruments d'une exposition prestigée à l'autre. Il y évinçait la concurrence du pays et aussi d'étrangère par la construction parfaite des instruments, leur son et la qualité supérieure. Il a triomphé à Londres, New York, Munich, Paris, Porto, Vienne, Philadelphie, Chicago, Moscou... Par sa présence il influençait considérablement le progrès moderne de l'entreprise en agrandant le niveau d'industrie bohémienne.

Il a été à maintes reprises décoré d'une médaille par les monarques importants. Non seulement pour cela Václav Fr. Červený se réjouissait méritément un prestige important en restant Tchèque à tout son pas. Il n'a jamais oublié son pays natal.

Il a influencé beaucoup la société tchèque civile par ses activités patriotiques. Il consacrait son temps aux patriots bohèmiens et aussi aux obligations dans les bureaux.

Comme un théoricien, interprète et compositeur il se vouait aussi au champ musical.

Le but dont il était déterminé dans ce mémoire de licence a été atteint. J'avais la possibilité de faire des recherches de vie, époque et l'héritage de Václav František Červený des sources conservées, surtout de celles déposées au archive d'Etat à Hradec Králové.

Cette personnage à talents multiples ne méritait pas que son nom a été oublié, mais au contraire elle mérite le respect de notre admiration et remerciement à l'avenir.

Seznam obrázků

- Obr. 1. V. F. Červený okolo r. 1848 (Moravec, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel – vynálezce*, s. 31.)
- Obr. 2. V. F. Červený okolo r. 1876 (Dullat, G. F. *V. Červený und Söhne 1842 – 1992: Eine Dokumentation*, nestránkováno.)
- Obr. 3. V. F. Červený okolo r. 1884 (Miškovský, J. *Václav Fr. Červený. Ku slavnosti odhalení desky na Jeho rodném domě v Dubči*, nestránkováno.)
- Obr. 4. Václav František Červený (*Rodinný archiv Červených*, kart. č. 1, inv. č. 1. Státní okresní archiv v Hradci Králové.)
- Obr. 5. Velké náměstí v Hradci Králové (Pavlík, J. *Václav František Červený: doba, život, dílo*, s. 129.)
- Obr. 6. Ukázka prodávaných pianin (*Rodinný archiv Červených*, kart. č. 1, inv. č. 149. Státní okresní archiv v Hradci Králové.)
- Obr. 7. Kornon v F (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 6.)
- Obr. 8. Tritonikon (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 142.)
- Obr. 9. Tamtam (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 17.)
- Obr. 10. Votivní tympány (Stefan, Ch. *Seine kaiserliche und königlich apostolich Majestat Franz Josef I. in der Musikinstrumentenafabrik von V. F. Červený & Söhne zu Königgratz am 9*, nestránkováno.)
- Obr. 11. Oltářní zvonek (Stefan, Ch. *Seine kaiserliche und königlich apostolich Majestat Franz Josef I. in der Musikinstrumentenafabrik von V. F. Červený & Söhne zu Königgratz am 9*, nestránkováno.)
- Obr. 12. Triangl (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 23.)
- Obr. 13. Požární signálka (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 23.)

- Obr. 14. Carský bas (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 179.)
- Obr. 15. Císařský baryton (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 171.)
- Obr. 16. Císařský baryton, detail (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 171.)
- Obr. 17. Kvartet lesních rohů (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 32.)
- Obr. 18. Pochodový buben (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 10.)
- Obr. 19. Klapkový roh (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 169.)
- Obr. 20. Klapkový roh, detail (Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*, s. 169.)
- Obr. 21. Výstavní skříň (*Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*, s. 3.)
- Obr. 22. Výstavní skříň, maketa Národního divadla (*Rodinný archiv Červených*, kart. č. 1, inv. č. 149. Státní okresní archiv v Hradci Králové.)

Seznam pramenů a použité literatury

Monografie:

- [1] Bělina, P., Bitman, S., Bittner, P. aj. *Kronika Českých zemí*. Praha: Fortuna Print, 1999.
- [2] Černý, J. *Soupis hudebních rukopisů Muzea v Hradci Králové*. Praha: Universita Karlova, 1966.
- [3] Červený, J. *Ehrenkranz für V. F. Červený: Chef der Musikinstrumenten-Fabriksfirma V. F. Červený & Söhne zu Königgratz in Böhmen für ausgezeichnete Fachleistungen von allerhösten Stellen mehrfach mit Ritteroden, Verdienst – und Ehrenabzeichen dekoriert, bei den grössten Industrie – Ausstellungen mit höchsten Preiserkenntnissen hervorgethan etc.* 1883.
- [4] Červený, V., F. *Pomněnka na Jaroměř dnes 21. července 1861*. Tiskem Ladislava Pospíšila. 1861.
- [5] Čížek, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: Fotografický atlas*. Praha: Aventium, 2002.
- [6] Doubek, Z., Lajdar, M. *Město pod Bilou věží. Čtení o starém Hradci II*. Hradec Králové: nakladatelství ML, 2002.
- [7] Dullat, G. *F. V. Červený und Söhne 1842 – 1992: Eine Dokumentation*. Nauheim. 1992.
- [8] Jirásek, A. *Z mých pamětí. I. díl*. Praha. 1932.
- [9] Kvasil, B. a další. *Malá československá encyklopedie. I. díl*. Praha: Academia, 1984.
- [10] *Malý Ottův slovník naučný. I díl*. Praha: tiskem Unie, 1905.
- [11] Mikan, J. *Ročenka spříteľny královéhradecké*. Hradec Králové. 1933.
- [12] Mikulka, J. *Hradec Králové. II. díl, část 2*. Hradec Králové: Nadace Historica, 1995.

- [13] Miškovský, J. *Václav Fr. Červený. Ku slavnosti odhalení desky na Jeho rodném domě v Dubči*. Český Brod: tiskem Ladislava Beneše, 1896.
- [14] Moravec, J. *Václav František Červený muzikant - podnikatel - vynálezce*. Praha: Praha-Dubeč a Sokol Dubeč, 1996.
- [15] *Notice sur les progrès réalisés dans la fabrication des instruments de cuivre par la maison V. F. Červený & fils, fournisseurs de la cour a Königgrätz (Bohème) et à Kief (Russie)*. Praha: tiskem Ed. Grégra, 1889.
- [16] Pavlík, J. *Václav František Červený: doba, život, dílo*. Praha: Torst a Aula, 2006.
- [17] Rejman, L. *Kapesní slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- [18] Sedláček, A. *Místopisný slovník historický království českého*. Praha: Bursík & Kohout, 1908.
- [19] Seller, K. *Svátky našeho lidu*. Vlastivědný sborník. 2. vyd. Mladá Boleslav: tiskem Jaroslava Chládky, 1929.
- [20] *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Suprafon, a.s., 1997.
- [21] Solař, J., J. *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého*. Praha: Tiskem J. S. Skrejšovského, 1870.
- [22] Srb-Debrnov J. *Dějiny hudby v Čechách a na Moravě*. Praha: Matice česká, 1891.
- [23] Stefan, Ch. *Seine kaiserliche und königlich apostolich Majestat Franz Josef I. in der Musikinstrumentenfabrik von V. F. Červený & Söhne zu Königgratz am 9. Juni 1880*. Praha: Tiskem Ed. Grégra, 1880.
- [24] Říman, J. a další. *Malá československá encyklopedie. IV. díl*. Praha: Academia, 1986.
- [25] Tolman, J., V. *40 let Besedy královéhradecké. Vzpomínky na uplynulou činnost*. Hradec Králové: Beseda, 1912.
- [26] Tolman, J., V. *Hrst vzpomínek na starý Hradec Králové*. Hradec Králové. 1928.

- [27] Tolman, J., V. *Padesát let trvání záložny v Hradci Králové 1862-1912*. Hradec Králové. 1912.
- [28] Vrkočová, L. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988.

Elektronické zdroje:

- [29] *Encyklopedie DIDEROT 2000*. [CD-ROM]. 2000.

Internetové zdroje:

- [30] *Slovník cizích slov* [online]. Radek Kučera & daughter: <http://slovník.abz.cz> 2005 – 2006 [cit. 2009-07-22]. Dostupný z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/> >.
- [31] *František Cyril Kampelík* [online]. [cit. 2009-07-30]. Dostupný z: <http://www.econlib.cz/zlatyfond/html/aut_kampelik.htm>.
- [32] *Rukopis královédvorský a zelenohorský Altermedia ČR* [online]. [cit. 2009-07-29]. Dostupný z: <http://cz.altermedia.info/historie/rukopis-kralovedvorsky-a-zelenohorsky_3511.html>.

Archivní zdroje:

- [33] *Rodinný archiv Červených*. Poř. č. inv.: 1529, JAF: 1864. Státní okresní archiv v Hradci Králové.
- [34] Korbel, V. *150 let Václav František Červený vynálezce a hudební nástrojař evropského a světového významu*. Bez dalšího udání. (Uloženo ve státním okresním archivu Hradce Králové pod signaturou HK/K8148.)

Přílohy

Seznam příloh :

- I. Sada medailí (37 ks. duplikátů, pevně vsazeno do skleněného tabla určeného pro propagační účely)
- II. Václav František Červený
- III. notový rukopis I
- IV. notový rukopis II
- V. notový rukopis III
- VI. notový rukopis IV
- VII. notový rukopis V
- VIII. notový rukopis VI
- IX. notový rukopis VII
- X. notový rukopis VIII
- XI. notový rukopis IX
- XII. notový rukopis X
- XIII. notový rukopis XI
- XIV. notový rukopis XII

Sada medailí (37 ks. duplikátů, pevně vsazeno do skleněného tabla určeného pro propagační účely)⁵⁵

Medaile, řády, ocenění z výstav – v celkovém počtu 37 si Václav Fr. Červený nechal zasklít a používal dále při prezentaci firmy V. F. Červený a synů.

⁵⁵ *Rodinný archiv Červených*, kart. č. 1, inv. č. 85. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

c. a k. dvorní továrník hudebních nástrojů, rytíř řádu Františka Josefa, pruského korunního a portugalského „do Christo“, majitel zlatého záslužného kříže s korunou, ruské zlaté medaile „za snahu“, kříže papežského řádu „pro eccelsia et pontifice“, saské, rumunské a bulharské záslužné medaile, čestný měšťan královského věnného města Hradce Králové, první starosta a čestný člen Záložny, první starosta a čestný člen „Sokola“, první starosta a čestný člen „Živnostensko-čtenářské jednoty“, čestný člen „Jednoty divadelních ochotníků“ a Řemeslnické besedy“ v Hr. Králové, Membre de l'Academie Nationale à Paris, dopisující člen sboru Musea království českého, zakládající člen sboru pro postavení Národního divadla, zakládající člen spolku českých žurnalistů v Praze atd. atd

Václav František Červený⁵⁶

⁵⁶ MIŠKOVSKÝ, J., *Václav Fr. Červený. Ku slavnosti odhalení desky na Jeho rodném domě v Dubči. 1896, nečíslováno.*

Příloha č. III

The image displays a handwritten musical score for a string quartet, organized into three systems of staves. The first system consists of four staves with a 'Trio.' section indicated above the third measure. The second system, labeled 'Pislo 2.', also has four staves. The third system, labeled 'Fine.', has four staves. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. The score is written in a clear, legible hand.

notový rukopis I⁵⁷

⁵⁷ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. IV

Číslo 3.

Číslo 4.

notový rukopis II⁵⁸

⁵⁸ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. V

11

The image displays three systems of handwritten musical notation, each consisting of four staves. The notation is written in black ink on aged paper. The first system begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The music is organized into measures by vertical bar lines. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings. A prominent feature is a large, handwritten number '7' positioned above the first measure of the first system. The second and third systems continue the musical piece with similar notation and structure.

notový rukopis III⁵⁹

⁵⁹ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. VI

Číslo 5.

I. *ff*

II. *ff*

III. *ff*

IV. *ff*

Trio.

Ito. Fine

notový rukopis IV⁶⁰

⁶⁰ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. VII

The image shows a handwritten musical score for a four-part setting, likely a chorale or a similar sacred piece. It is organized into three systems of staves. Each system contains four staves: three for the vocal parts (Soprano, Alto, Tenor) and one for the basso continuo (Cello/Bass). The notation is in a historical style, featuring a four-line staff with a C-clef for the vocal parts and a C-clef for the basso continuo. The music is written in a single system, with measures separated by vertical bar lines. The first system consists of three measures. The second system also consists of three measures. The third system begins with a measure, followed by a section marked 'Tant' (Tanto) which is enclosed in a box and contains two measures. This is followed by a section marked 'Fin.' (Fine) which also contains two measures. The score ends with a double bar line and a repeat sign. There are handwritten initials 'D.S.' at the end of the score.

notový rukopis V⁶¹

⁶¹ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. VIII

Cislo 6.

The image shows a handwritten musical score for four staves, labeled I, II, III, and IV. The score is written in a cursive, handwritten style. It features a variety of musical notations including eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings. The notation is in a cursive, handwritten style. The score is divided into measures by vertical bar lines. There are some markings above the notes, possibly indicating fingerings or dynamics. The overall appearance is that of a personal manuscript or a working draft of a musical composition.

notový rukopis VI⁶²

⁶² Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. IX

Cílo ž.

I

II

III

IV

I no

II no

notový rukopis VII⁶³

⁶³ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. X

The image displays a handwritten musical score for a four-part setting, organized into three systems of staves. The first system consists of four staves, the second of three, and the third of four. The notation includes various rhythmic values and accidentals. The third system features a 'Tutti' section and a 'Solo' section, with a double bar line and repeat signs. There are handwritten annotations '18' and '25' on the right side of the third system.

notový rukopis VIII⁶⁴

⁶⁴ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. XII

The image displays a handwritten musical score for a four-part setting, organized into three systems of four staves each. The notation is characteristic of 18th or 19th-century manuscript notation, featuring various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. The first system includes a large '1' written above the first staff. The second system contains a '7' above the first staff. The third system features two dynamic markings, 'Imo' and 'I.to.', above the first staff. The score is written in a clear, legible hand, with a distinct system structure.

notový rukopis X⁶⁶

⁶⁶ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Příloha č. XIII

Číslo 9.

The image displays a handwritten musical score for a piece titled "Číslo 9." The score is arranged in four systems, each containing four staves. The first system is labeled with Roman numerals I, II, III, and IV on the left side of the staves. The notation is in a single system with a common time signature. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The handwriting is clear and legible, typical of a personal manuscript.

notový rukopis XI⁶⁷

⁶⁷ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.

Číslo 10.

The musical score consists of four staves, labeled I, II, III, and IV. It is divided into three systems. The first system contains five measures. The second system contains six measures and features a double bar line. The third system contains five measures. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and articulation marks.

notový rukopis XII⁶⁸

⁶⁸ Rodinný archiv Červených, kart. č. 1, inv. č. 26. Státní okresní archiv v Hradci Králové.